

ŽMOGUS SU NEGALIA IRGI GALI

Iliustruotas žodynas apie negalias vaikus

Parašė
Heini Saraste ir Kalle Könkkölä

Iliustravo
Väinö Heinonen

ŽMOGUS SU NEGALIA IRGI GALI

Iliustruotas žodynas apie negalias vaikams

Parašė

Heini Saraste
Kalle Könkkölä

Iliustravo

Väinö Heinonen

Iš suomių kalbos vertė

Viltarė Urbaitytė

into

364-022.215:087.5

Sa-201

Kynⁿys_{ry}

Tekstas © Heini Saraste

Iliustracijos © Väinö Heinonen

Redakcinė taryba: Sanni Purhonen, Amu Urhonen, Kalle Könkkölä,
įvairių sričių neįgaliųjų organizacijos bei skaitytojai vaikai.

Jaunieji redaktoriai: Essi-Maria Heikura ir Selma Hurme

Viršelis: Väinö Heinonen

Lietuvišką leidimą redagavo: Ramunė Balčikonienė, Janina Vileikienė,

Klementina Gečaitė

Projekto vadovė Dalia Balčytytė

Knygos leidybą rėmė Lietuvos kultūros taryba

into

Leidykla „Into Kustannus“

Kalevankatu 43, 00180 Helsinki

www.intokustannus.fi

facebook.com/intokustannus

twitter.com/intokustannus

instagram.com/intokustannus

Gerosios Vilties 10, Vilnius

www.labiblioteka.lt

facebook.com/Lietuvos.akluju.biblioteka

soundcloud.com/labibliotekalt

instagram.com/labiblioteka.lt

©Lietuvos aklujų biblioteka

©VšĮ „Sorre“

ISBN 978-609-00-7038-3

Mielas skaitytojau,

Su negalia susiję daug žodžių, kurie ne visiems žinomi. Įvairios negalios, pagalbinės priemonės ir aplinka turi savo pavadinimus. Kai kurie žodžiai sensta, atsiranda naujų žodžių. Žodžiais galima įžeisti arba kalbėti maloniai.

Papasakosime apie šiuolaikinius žodžius ir atsisveikinsime su senais, nebetinkamais žodžiais. Šis žodynas atsirado bendradarbiaujant su negalią turinčiais suaugusiaisiais ir vaikais. Už tai jiems labai dėkojame.

Knyga skiriama visiems vaikams ir jaunuoliams, taip pat tiems, kuriems reikia lengvai suprantama kalba parengtų tekstų. Tiesą sakant, ši knyga skirta visiems, kurie domisi vaikų su negalia gyvenimu.

Sveiki trumpam atvykę į vaikų su negalia pasaulį!
Gyvenimas yra smagus! Padarykime jį dar smagesnį!

2017 07 15 Kalle Könkkölä

Turinys

Afazija	6	Kalbos terapija.....	25	Prisilietimo ženklas	42
Alergija	6	Keturratis	25	Protiniai gebėjimai.....	43
Amputacija	6	Klausos aparatas	26	Proto negalia.....	43
Anoreksija.....	7	Klausos negalia.....	26	Psichiatras	43
Apsisprendimo teisė.....	7	Kochlearinis implantas	27	Psichologas.....	43
Architektas	8	Kompiuteris su balso išvestimi...	27	Ramentai: pažastiniai, alkūniniai; lazdos	44
Asmeninis asistentas	8	Kurčiasis	28	Raumenų distrofija.....	44
Astma.....	9	Kurčneregys	28	Reabilitacija	45
Autizmas.....	9	Kvėpavimo aparatas	28	Regos negalia	45
Baltoji lazdelė.....	10	Laiptai	29	Rentgenas	46
Bliss simbolių kalba.....	10	Laiptų keltuvas	29	Reumatas.....	46
Brailio raštas	10	Lengvai suprantama kalba.....	30	Saugos diržas	46
Bulimija	11	Lydintis asmuo	30	Savanoris	47
Celiakija.....	11	Liftas.....	30	Savarankiškas gyvenimas	47
Cerebrinis paralyžius	12	Liga	31	Savitarpio parama	47
Cukrinis diabetas	12	Lygybė.....	31	Sensorinė ekskursija.....	48
Daisy knygos.....	13	Lūpos ir burna.....	31	Skiepai	48
Daltonizmas.....	13	Mikčiojimas.....	32	Specialioji mokykla	48
Dauno sindromas	14	Mobilus keltuvas	32	Sužalojimas.....	49
Depresija	14	Neįgaliojo vežimėlis	33	Svajonė.....	49
Diskriminacija.....	15	Neįgaliųjų automobilių stovėjimo vieta	34	Šaligatvio bortelis	49
Disleksija.....	15	Neįgaliųjų vežimėlių lenktynės....	34	Šuns vedlio pakinktai ir šuns asistento liemenė	50
Elektrinis vežimėlis.....	16	Neįgaliųjų vežimėlių šokiai	35	Šuo asistentas	50
Epilepsija	17	Nelaimė	35	Šuo vedlys	51
Fizioterapeutas.....	17	Neregys	36	Terapija.....	51
Fizioterapija.....	17	Neregio lėkštė.....	36	Tetraplegija.....	52
Galvos smegenų pažeidimas.....	18	Neregių teatras.....	36	Turėklai.....	52
Garsinė knyga	18	Neštuvai	37	Universalus dizainas	53
Garsinis vaizdavimas	19	Neurologas	37	Vaikštytynė	54
Gestų kalba.....	19	Nykštukas	37	Vakarienė tamsoje.....	54
Globos įstaiga	20	Nugaros smegenų pažeidimas....	38	Vertėjas	55
Golbolas.....	20	Nuožulna	38	Žemaūgis.....	55
Hemofilija	21	Osteoporozė.....	39	Žinovas iš patirties	56
Indukcinė kilpa	21	Pagalbinė priemonė.....	39	Žmogaus teisės	56
Išankstinė nuostata.....	22	Paralimpinės žaidynės.....	39	Žmogus su negalia.....	56
Iškilusis žemėlapis	22	Pasirinkimo laisvė.....	40	Žmogus su sunkia negalia	56
Išsėtinė sklerozė.....	23	Paslaugos neįgaliesiems	40	Žmonių su negalia organizacija....	57
Įgalinimas.....	23	Pirmoji pagalba.....	40	Žmonėms su negalia pritaikytas tualetas.....	57
Įstatymai.....	23	Plaukimo mokykla.....	41	Pasenę žodžiai	58
Įtraukusis ugdymas.....	24	Pojūtis	41		
Įtvarkas	24	Poliomielitas.....	42		
Judėjimo negalia.....	24	Prieinamumas.....	42		
Kalbos sutrikimai.....	25				

Vėjas, 9 m.

Vėjas lanko pradinės mokyklos ketvirtą klasę. Vėjui dažnai nutinka bėdų, nes jis labai aktyvus vyrukas. Bet netrukus Vėjas vėl atsistos ant kojų – tiksliau, sės į savo ratus.

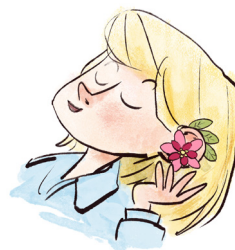
Jokūbas, 9 m.

Jokūbas yra geriausias Vėjo draugas. Jokūbas žavisi Vėju, nes Vėjas moka savo vežimėliu atlikti beprotiškų triukų. Jiedu pasižadėjo vienas kitam likti draugais iki gyvenimo pabaigos.

Karolis, 10 m.

Karolis mielai žaidžia kompiuterinius žaidimus ir labai gerai išmano kompiuterinę techniką. Kai Vėjas susipyksta su Jokūbu, Karolis dažnai padeda jiems susitaikyti. Karoliui patinka žvejoti.

Leila, 8 m.

Leilos šeimoje bendraujama gestų kalba, nes Leilos tėvai yra kurtieji. Pati Leila taip pat turi nežymią klausos negalią, todėl ji naudoja klausos aparatą. Leila mažumėlę susižavėjusi Vėju. Leila savo klausos aparatą mėgsta puošti gražiais gėlių formos papuošalais.

Sara, 11 m.

Sara yra poetė ir svajotoja. Ji lanko šeštą klasę. Sara svajoja apie šunį vedlį, kurį ji ketina įsigyti vos tik sulauks šešiolikos. Sara lanko dramos būrelį, kuris vadinasi „Šviesa“.

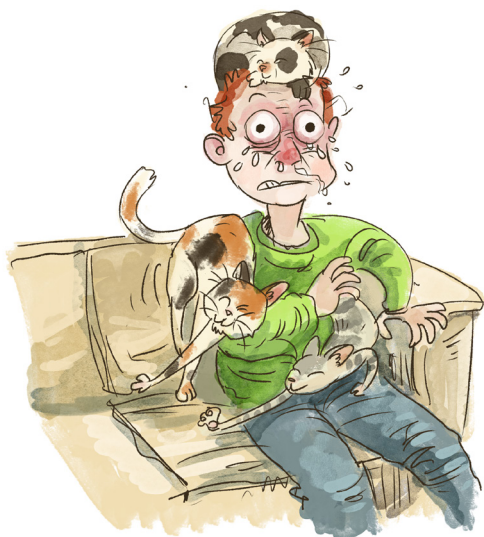
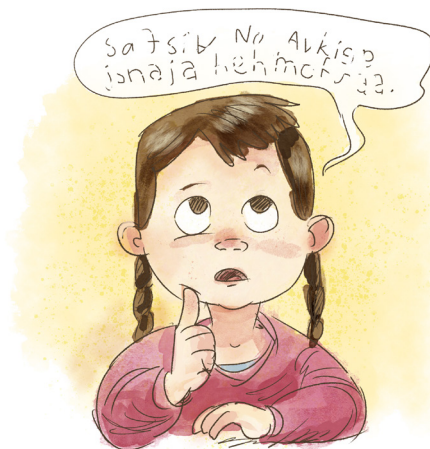

Aina, 6 m.

Aina šoka flamenką ir piešia. Labiau už viską pasaulyje Aina mėgsta rinkti mėlynės.

Afazija

Afazija – tai toks sutrikimas, kai žmogui sunku šnekėti ir suprasti kalbą. Kartais būna sunku rašyti ir skaityti. Afazija atsiranda, kai pažeidžiamos žmogaus smegenys. Tokiais atvejais gali padėti kalbos terapija.

Alergija

Alergija pasireiškia, kai kokia nors medžiaga pradeda taip dirginti, jog ima ašaroti akys, pasunkėja kvėpavimas arba atsiranda bėrimas. Vieni gali būti alergiški šunims, kiti katėms, dar kiti – įvairiems vaisiams arba riešutams. Nuo alergijos būna vaistų, bet ji gali praeiti ir savaime. Ar tu esi kam nors alergiškas?

Amputacija

Amputacija – tai tokia operacija, kurios metu žmogui nupjaunama, pavyzdžiui, ranka, koja arba pirštai. Amputacija pasirenkama tuomet, kai koja arba ranka būna labai sužalota ir jos jau nebegalima pagydyti. Amputuota kūno dalis dažnai pakeičiama protezais. Jų šiais laikais būna išties puikių.

Anoreksija

Anoreksija – tai psichikos liga, kai žmogus valgo nepakankamai, labai smarkiai liesėja ir vis tiek mano esąs per storas. Anoreksija dažnai serga jaunos merginos. Suvaldyti šią ligą gali padėti psichoterapija.

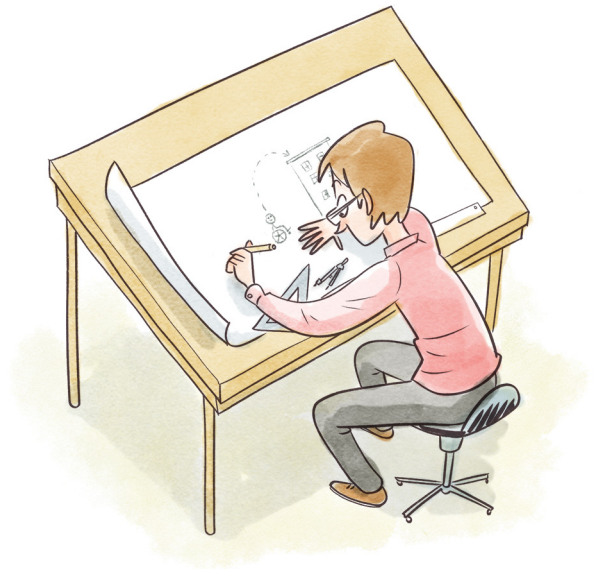

Apsisprendimo teisė

Apsisprendimo teisė reiškia tai, kad žmogus pats gali spręsti apie savo reikalus. Vaikas taip pat gali apsispręsti dėl tokių dalykų, kuriuos jis jau gali sukontroliuoti, žinoma, jeigu savo sprendimais nepakenkia sau.

Architektas

Architektas projektuoja pastatus ir aplinką. Geras architektas suprojektuoja tokius namus, kuriuose lengva judėti žmonėms su negalia, senjorams ir tėvams su vaikų vežimėliais.

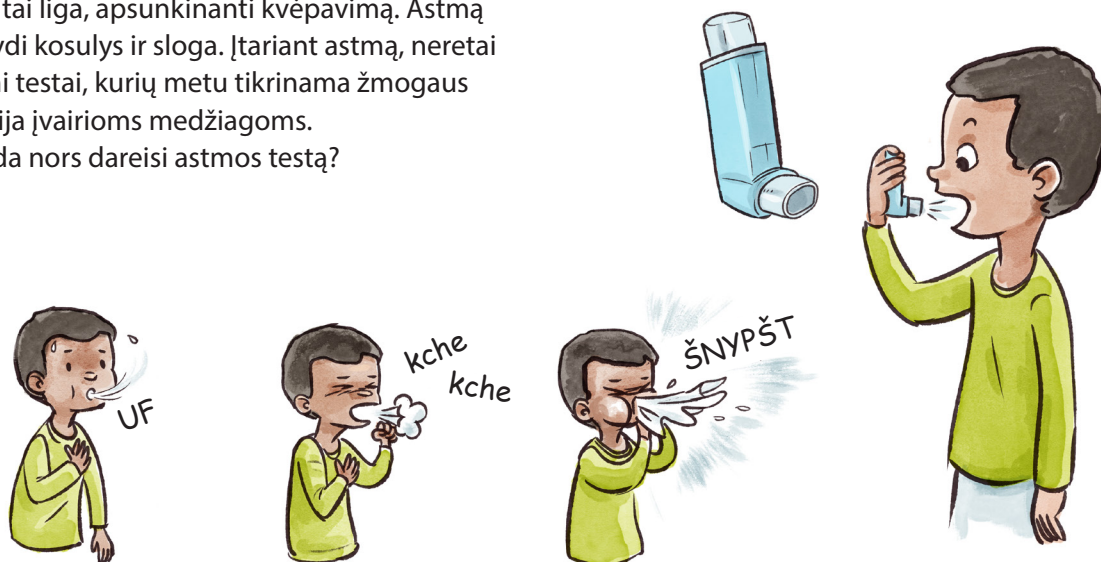
Asmeninis asistentas

Žmogus su negalia gali turėti asmeninį asistentą. Asmeninis asistentas padeda žmogui su negalia judėti, apsirengti, pavalgyti ir atlikti kasdienes darbus. Asmeninis asistentas padeda visur, kur negalią turinčiam žmogui reikia pagalbos.

Astma

Astma – tai liga, apsunkinanti kvėpavimą. Astmą dažnai lydi kosulys ir sloga. Įtariant astmą, neretai atliekami testai, kurių metu tikrinama žmogaus tolerancija įvairioms medžiagoms.

Ar tu kada nors dareisi astmos testą?

Autizmas

Autizmo spektro sutrikimų turintis žmogus gyvena savame, vidiniame pasaulyje. Jis gali nešnekėti su tavimi ir nežiūrėti tau į akis. Tačiau autizmas nereiškia kvailumo. Autizmo spektro sutrikimų gali turėti net mokslininkai. Nors autizmas labai nuodugniai tyrinėjamas, niekas nežino, kaip ir kodėl jis atsiranda.

Baltoji lazdelė

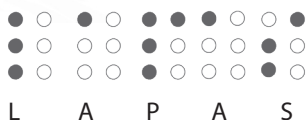
Įprastinė neregio pagalbinė priemonė yra baltoji lazdelė. Su ja regos negalią turintis žmogus gali patikrinti, ar priekyje nėra kliūčių – duobių, užtvarų ar laiptų. Baltoji lazdelė ir kitiems žmonėms praneša, kad ją turintis žmogus nemato arba mato prastai. Taigi pakeliui sutikti žmonės pasistengia prasilenkti arba gali pasiūlyti pagalbą, tarkime, pereinant gatvę.

Bliss simbolių kalba

Bliss kalba yra simbolių kalba, kurioje naudojami simboliniai ženklai. Ja žmogus gali parodyti, ką galvoja arba ko nori. Bliss simboliais dažniausiai naudojasi žmonės, turintys kalbos negalią.

Arklys nori žolės.

Brailio raštas

Brailio raštas – tai iškilius raštas, skaitomas pirštų galiukais. Šis raštas nėra kalba, tai rašymo sistema ir ji panaši visame pasaulyje. Brailio rašto sistemoje naudojami šeši taškai, iš kurių galima sudaryti 63 skirtingus taškinius ženklus, taigi visą abėcėlę ir skyrybos ženklus. Lui Brailis, 1825 metais išradęs aklųjų raštą, buvo tik vienuolikos metų.

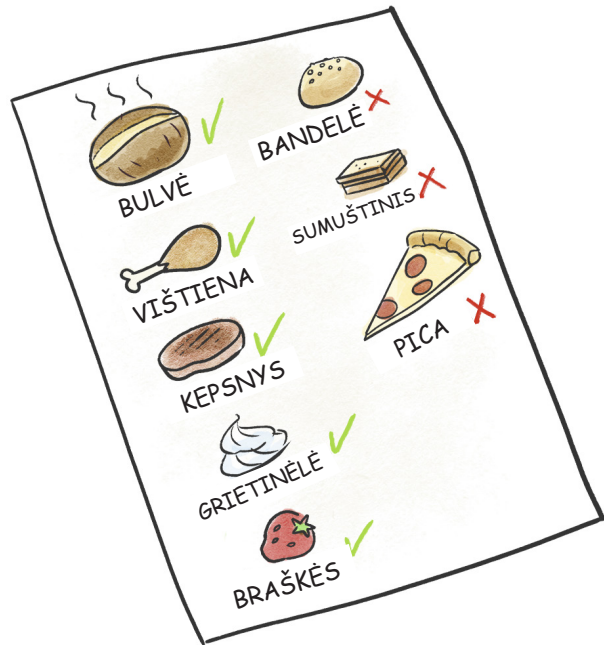

Bulimija

Bulimija – tai psichikos liga. Žmogus valgo per daug ir neretai slapta. Kartais jis gali išvemi suvalgytą maistą. Bulimija gydoma psichoterapija.

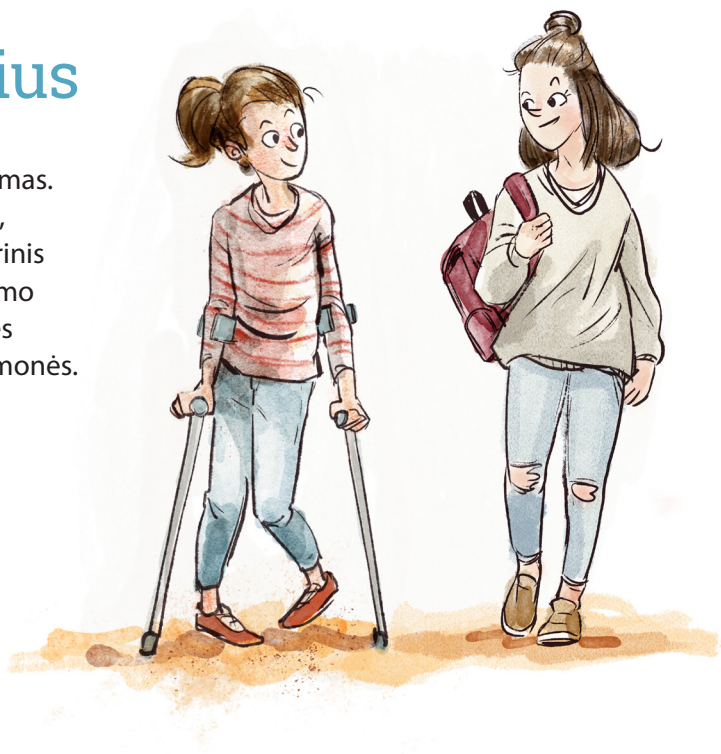
Celiakija

Celiakija yra liga, kai kviečių, miežių ar rugių baltymai sukelia plonosios žarnos uždegimą. Todėl žmogus negali valgyti kvietinės duonos arba bandelių. Vis dėlto leidžiama mėgautis daugeliu patiekalų ir skanėstų. Surenk celiakija sergantiems žmonėms šventę. Kokį maistą galėtum jiems pasiūlyti?

Cerebrinis paralyžius

Cerebrinis paralyžius yra ankstyvo smegenų pažeidimo sukeltas ilgalaikis judėjimo sutrikimas. Kai kurie žmonės, turintys cerebrinį paralyžių, vaikšto, kiti gali judėti tikrai vežimėliu. Cerebrinis paralyžius kartais sukelia ir kalbos bei suvokimo sunkumų. Cerebrinį paralyžių turintys žmonės gyvena tokį pat įvairų gyvenimą kaip ir kiti žmonės.

Cukrinis diabetas

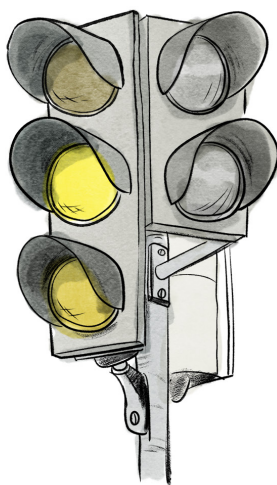
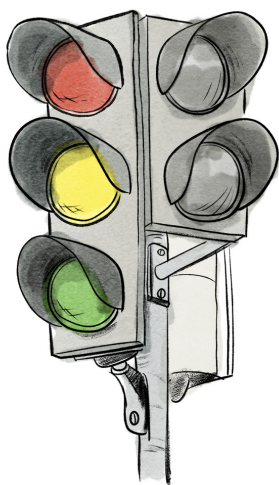
Cukrinis diabetas nuo seno vadinamas cukralige. Tačiau jis atsiranda ne dėl dažno saldumynų valgymo. Diabetu sergančio žmogaus kasa negamina insulino.

Insulinas yra hormonas, be kurio žmogus negali gyventi. Sergant cukriniu diabetu, insulinas gaunamas su kasdienėmis injekcijomis arba naudojant insulino pompą. Cukrinio diabeto suvaldymo būdai nuolat tobulėja.

Daisy knygos

Daisy knygos yra kiek kitokios garsinės knygos, kurių klausomasi specialiu Daisy grotuvu.

Daltonizmas

arba aklumas spalvoms, reiškia tai, kad žmogus neskiria kai kurių arba, retais atvejais, visų spalvų.

Dauno sindromas

Dauno sindromas yra dažnas raidos sutrikimas. Dauno sindromą turintis vaikas visko mokosi daug lėčiau. Dauno sindromą turintys žmonės gali gyventi įprastą gyvenimą ir lankyti mokyklą drauge su kitais, jeigu mokydami sulaukia pagalbos.

Depresija

Žmogui būna depresija, kai jis ilgą laiką jaučia gilų liūdesį, nors tam nėra priežasčių. Laikinas liūdesys dar nėra depresija. Depresija gydoma psichoterapija ir vaistais.
Žr. terapija.

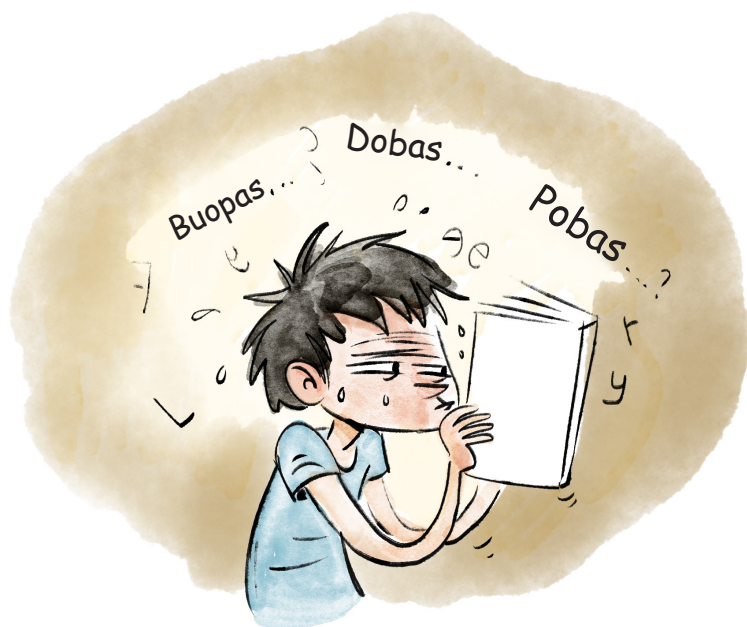

Diskriminacija

Diskriminacija reiškia, jog koks nors žmogus yra atstumiamas arba išskiriamas iš kitų, nes turi negalią, yra kitos odos spalvos arba kitos lyties. Bet kokia diskriminacija yra draudžiama įstatymais ir už diskriminavimą yra baudžiama.

Disleksija

Disleksiją, arba skaitymo sutrikimą, turintys žmonės sunkiai skaito ir rašo. Jiems sunku suvokti skaitomą tekstą arba atskirti žodžius tekste. Disleksiją turintys vaikai gali mokytis taip pat kaip ir kiti vaikai, jeigu sulaukia pagalbos.

Elektrinis vežimėlis

Tai yra neįgaliojo vežimėlis, turintis variklį.
Greičiausiais elektriniais vežimėliais galima pasiekti
net 20 kilometrų per valandą greitį!

Neįgaliųjų vežimėlių futbolas

Tai yra žaidimas, kurio žaidėjai juda elektriniais neįgaliųjų vežimėliais. Neįgaliųjų vežimėlių futbolas žaidžiamas pagal truputį kitokias taisykles nei įprastas futbolas.

Apsauga nuo apsvertimo

Vežimėlio nugaros dalyje esantis įrenginys, neleidžiantis vežimėliui apsvirti.

Neįgaliųjų vežimėlių grindų riedulys

Kai kuriose šalyse populiarus sporto žaidimas, žaidžiamas judant elektriniais neįgaliųjų vežimėliais.

Epilepsija

Epilepsija – tai smegenų liga, kuomet žmogus laikinai praranda sąmonę, o paskui vėl atgauna. Epilepsija gydoma vaistais. Epilepsijos priepuolis užėina, kai smegenyse įvyksta stipri ir staigi iškrova. Dažniausi epilepsijos požymiai yra sąmonės netekimas, raumenų traukuliai bei visokie vaizdiniai. Priepuoliai gali trukti nuo kelių sekundžių iki kelių minučių, bet paprastai praeina savaime. Jeigu priepuolis trunka ilgiau nei penkias minutes, žmogų reikia gabenti į ligoninę.

Fizioterapeutas

yra žmogus, kuris moko vaiką judėti.

Fizioterapija

Fizioterapijos metu mokomasi judėti ir stiprinami raumenys. Fizioterapijoje vaikas su negalia išmoksta vaikščioti arba lengviau valdyti neįgaliojo vežimėlį. Fizioterapija yra reabilitacijos dalis. *Žr. reabilitacija.*

Galvos smegenų pažeidimas

Galvos smegenų pažeidimas patiriamas stipriai susižeidus galvą, kai pažeidžiamos ir smegenys. Tuomet gali būti sunku ištarti žodžius arba suprasti dalykus. Smegenų pažeidimo pasekmės gali palengvinti reabilitacija.

Garsinė knyga

Neregiams, silpnaregiams, senoliams ir proto negalią turintiems žmonėms sunku skaityti pažintines ar grožines knygas. Kiekvienas, kuriam sunku skaityti spausdintą knygą, gali klausytis garsinės knygos.

Garsinis vaizdavimas

Garsinis vaizdavimas – tai neregiiui ar silpnaregiui skirtas pasakojimas, kas vyksta teatro scenoje arba kino filme. Meno parodose taip pat organizuojamos garsinio vaizdavimo ekskursijos.

Gestų kalba

Gimtoji Lietuvoje gyvenančių kurčiųjų kalba yra lietuvių gestų kalba. Gestų kalba paremta rankų ženklais, tai yra gestais. Kalbantis gestų kalba naudojama erdvė ir veido judesiai. Tam tikras gestas reiškia tam tikrą sąvoką. Gestų kalbos skirtingose šalyse skiriasi.

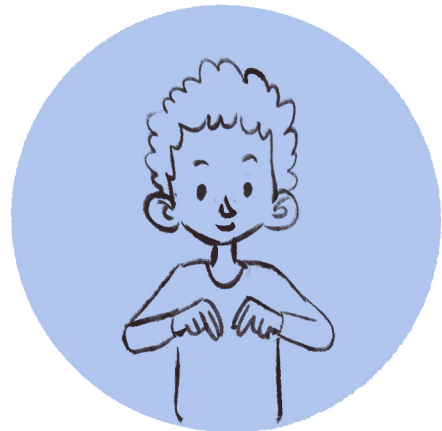
Pavyzdžiui, skirtingose šalyse šuo rodomas taip:

Suomija

Brazilija

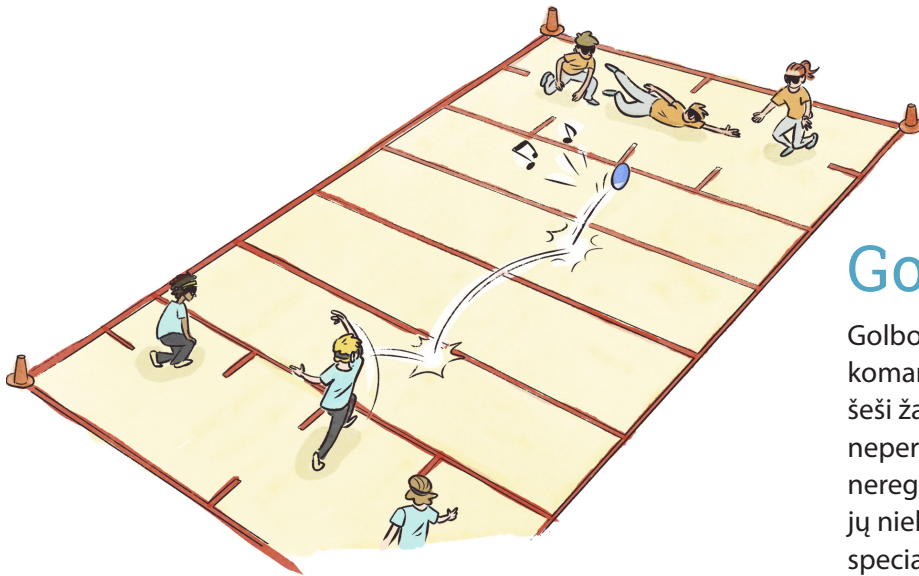
Britanija

Japonija

Globos įstaiga

Seniau žmonės su negalia, taip pat ir vaikai, būdavo atskiriami nuo šeimos ir išsiunčiami gyventi į globos įstaigas. Buvo manoma, jog ten jie bus geriau prižiūrimi negu namuose. Globos įstaigose jie būdavo maitinami ir prižiūrimi, bet ilgėdavosi namiškių. Dabar vaikai su negalia nebesiunčiami į globos įstaigas, jiems teikiama pagalba namuose.

Golbolas

Golbolas yra nereglių ir silpnaregių komandinis žaidimas. Komandą sudaro šeši žaidėjai. Visi žaidėjai dėvi specialius nepermatomus akinius. Žaisti gali tiek neregiai, tiek regintieji, bet nė vienas iš jų nieko nemato. Žaidimui naudojamas specialus kamuolys su viduje įdėtais varpeliais, todėl žaidėjai girdi, kaip kamuolys rieda.

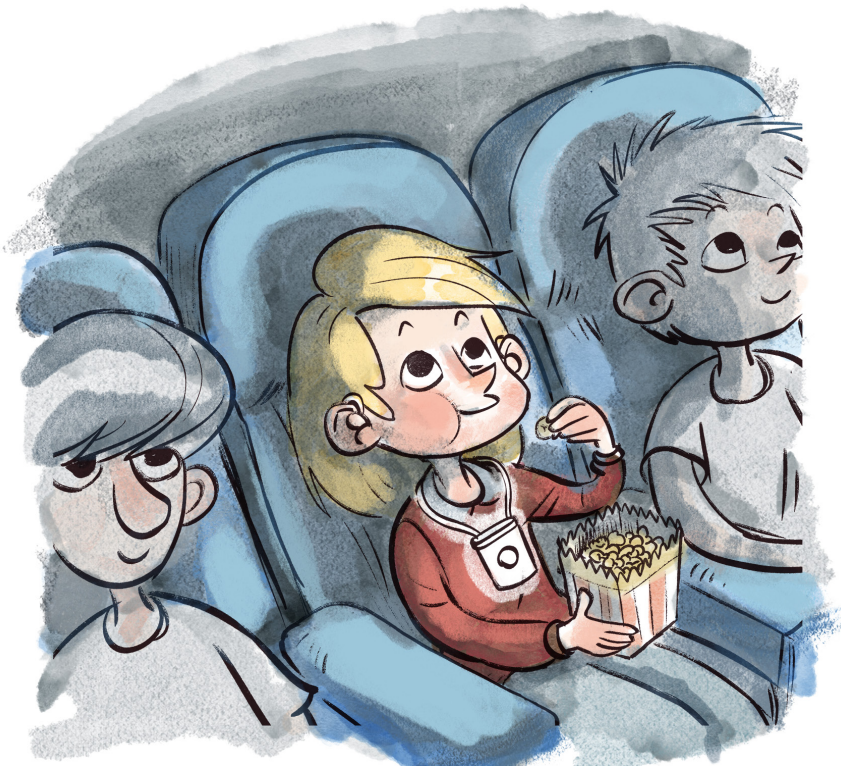
Hemofilija

Hemofilija yra kraujo liga. Tai paveldima liga, kai sutrinka kraujo krešėjimas. Net ir mažiausia žaizdelė labai gausiai kraujuoja, o kraujavimas ilgai nesustoja. Dabar nuo hemofilijos yra gerų vaistų.

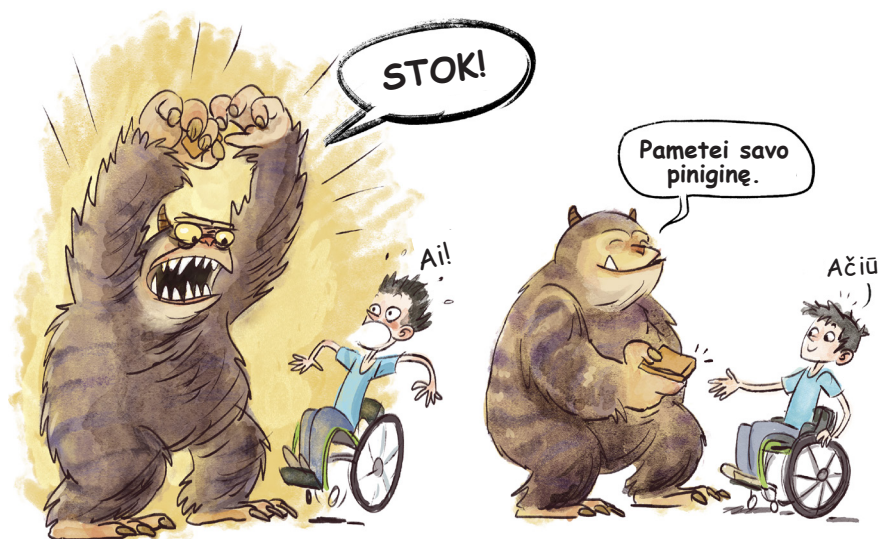
Indukcinė kilpa

Indukcinė kilpa padeda klausos aparatą naudojančiam žmogui geriau girdėti, pavyzdžiui, koncertuose ir kino teatruose.

Išankstinė nuostata

Kai žmogus šalinasi kito žmogaus ar dalyko, jų visai nepažinodamas, tuomet kalbame apie išankstinę nuostatą. Išankstinė nuostata dažniausiai pranyksta, kai susipažįstame. Išankstinė nuostata nėra negalia, bet ji apsunkina gyvenimą. Pagalvok, prieš ką kada nors buvai nusistatęs? Kaip tau pavyko išankstinės nuostatos atsikratyti?

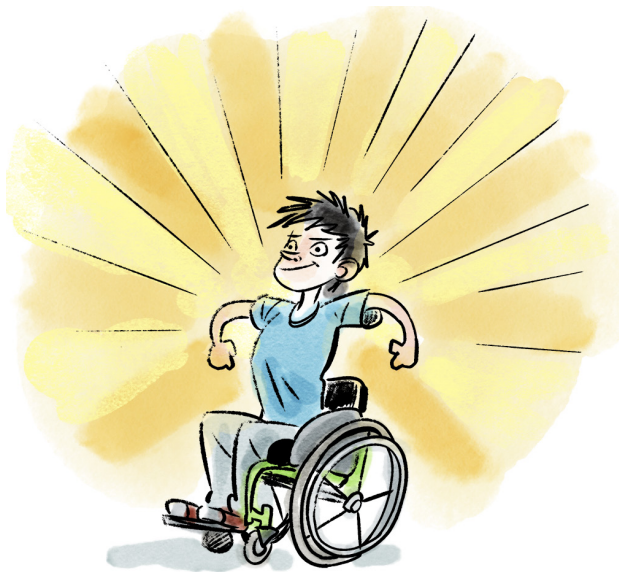
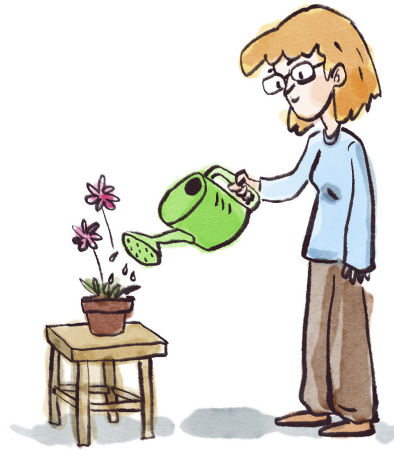
Iškilusis žemėlapis

Iškilusis žemėlapis – tai neregiam skirtas žemėlapis, skaitomas pirštų galiukais. Iškilūs žemėlapiai labai padeda regos negalių turintiems žmonėms suvokti aplinką ir planuoti maršrutus. Tyrinėjant iškilųjį žemėlapij galima orientuotis mieste arba mokytis geografijos.

Gali ir pats pagaminti, pavyzdžiui, savo kiemo iškilųjį žemėlapij.

Išsėtinė sklerozę

Išsėtinė sklerozę yra nervų sistemos liga, dėl kurios gali sutrikti fizinė būklė ir koordinacija. Išsėtinė skleroze neretai susergera suaugusieji. Ji būna įvairių tipų. Kartais ši liga gali rimtai sužaloti žmogų, bet kartais ji nustoja progresuoti pasireiškus pirmiesiems simptomams. Išsėtinė sklerozę ne visada matoma išoriškai.

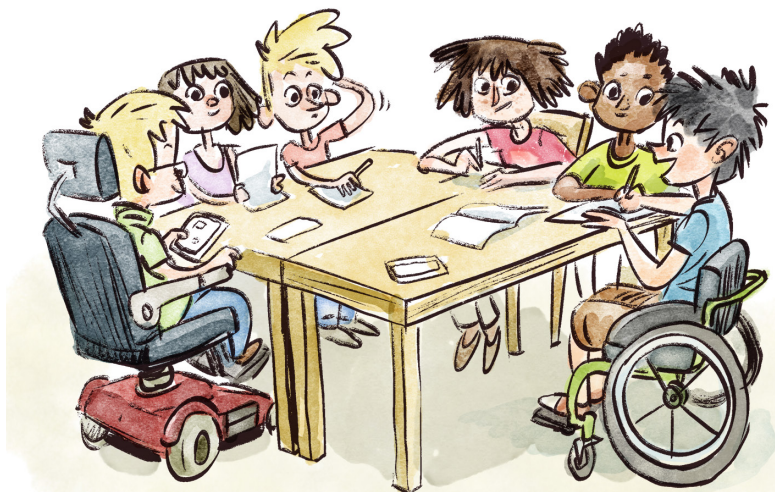
Įgalinimas

Įgalinimas reiškia, kad žmogus su negalia, būdamas prieinamoje aplinkoje ir gaudamas reikalingas paslaugas, darosi drąsesnis ir ima pasitikėti savimi.

Įstatymai

Įstatymuose apibrėžta, kas yra teisinga, o kas ne. Įstatymais nustatyta, pavyzdžiui, koku didžiausiu greičiu galima važiuoti automobiliu. Juose apibrėžta, kad negalima mušti kito žmogaus ir negalima vogti. Įstatymais yra įtvirtintos vaikų bei žmonių su negalia teisės. Pažeidęs įstatymą žmogus yra baudžiamas. Įstatymus priima Seimas, kurį kas ketverius metus renka visi 18 metų sulaukę valstybės piliečiai.

Įtraukusis ugdymas

Kartais kalbama apie inkluziją, kartais – apie įtraukų ugdymą. Abu šie dalykai reiškia tai, kad negalią turintys vaikai ir vaikai be negalios gyvena ir mokosi kartu.

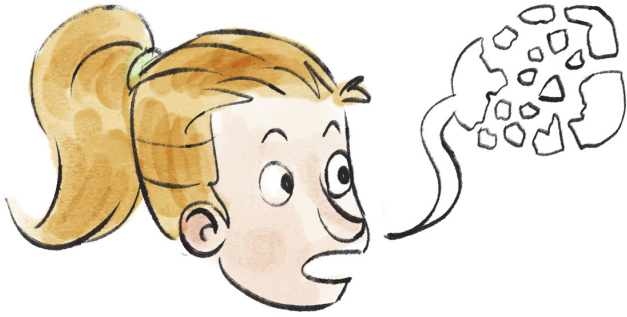
Įtvaras

Jeigu lūžta koja arba ranka, dedamas įtvaras arba galūnė sugipsuojama, kad sveikdama nejudėtų. Įtvaras taip pat gali būti naudojamas rehabilitacijoje.

Judėjimo negalia

Tai negalia, kuri neleidžia laisvai judėti. Judėjimo negalią turintis žmogus negali judėti įprastai. Jam reikalingos pagalbinės judėjimo priemonės arba asmeninio asistento pagalba.

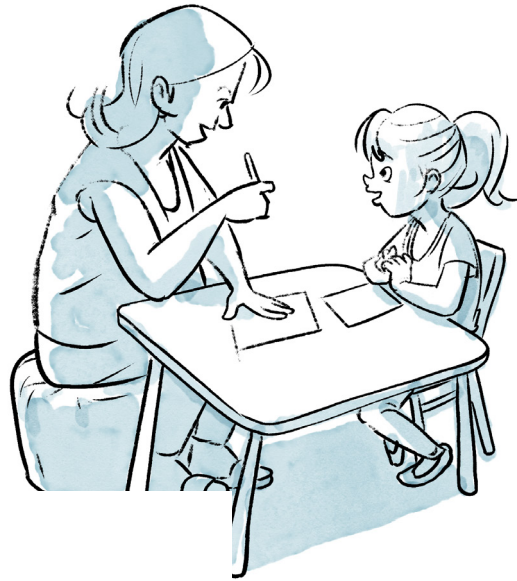

Kalbos sutrikimai

Kalbos sutrikimų turinčiam žmogui yra sudėtinga kalbėti arba suprasti kalbą. Jam gali reikėti pagalbinių bendravimo priemonių.

Kalbos terapija

Kalbos terapijos metu per žaidimą ir užduotis mokomasi įvairių su kalba susijusių dalykų. Kalbos terapija ne vienam iš mūsų padėjo išmokti taisyklingai tarti Š arba R. Ji taip pat gali padėti mikčiojančiam žmogui arba cerebrinį paralyžių turinčiam žmogui, kuriam sunku kalbėti.

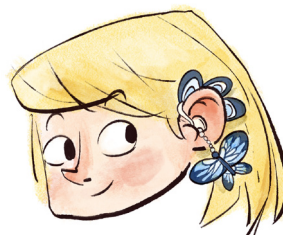
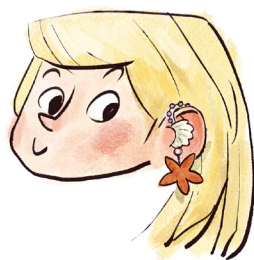
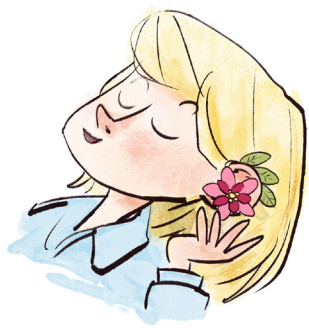

Keturratis

Keturratis yra transporto priemonė, tinkama važinėti nelygiu paviršiumi. Yra specialių žmonėms su negalia pritaiktų keturračių, kuriais galima važiuoti bekele, pavyzdžiui, mišku.

Klausos aparatas

Klausos aparatas yra mažutis prietaisas, įkišamas į ausį. Jis padeda prastai girdinčiam žmogui geriau girdėti. Visiškai kurčiam žmogui iš jo nėra jokios naudos.

Klausos aparatą galima papuošti!

Klausos negalia

Klausos negalia reiškia, kad žmogus neprigirdi arba visiškai negirdi. Neprigirdinčiam gali padėti klausos aparatas, o kurčiamam reikalinga lietuvių gestų kalba. Kai kalbiesi su žmogumi, kuris turi klausos negalią, kalbėk aiškiai, žiūrėk į akis, nenusisuk, kad jis matytų tavo lūpas.

Dar gali išmokti gestų kalbos. Pagrindinius gestus išmokti lengva ir smagu.

Mano

vardas yra

L-e-i-l-a.

Kochlearinis implantas

Kochlearinis implantas, dar vadinamas klausos implantu, yra skirtas kurtiesiems arba neprigirdintiems. Jis įdedamas žmogui operacijos metu. Kochlearinis implantas neprigirdintiems padeda geriau girdėti ir leidžia pradėti mokytis kalbėti. Prietaisas sudarytas iš operacijos metu implantuojamos vidinės dalies, tai yra implanto, ir į ausį dedamos išorinės dalies, tai yra mikrofono ir kalbos procesoriaus. Kochlearinis implantas garsus paverčia elektros impulsais. Tie impulsai perduodami į klausos nervą, ir smegenys supranta juos kaip garsus.

Kompiuteris su balso išvestimi

Kompiuteriai pakeitė žmonių su regos negalia gyvenimą. Dabar naudodamiesi kompiuteriu neregiai gali bendrauti, atsakyti į elektroninius laiškus, naršyti internete. Kompiuteris turi didinimo programą, kuri išdidina ekrane esantį tekstą ir vaizdus.

Ekranų skaitymo programa atpažįsta kompiuterio ekrane esantį tekstą ir perduoda jį kalbos sintezatoriui arba Brailio eilutei. Kalbos sintezatorius kompiuterio ekrane esantį tekstą perskaito balsu. Brailio eilutė kompiuterio ekrane esantį tekstą paverčia Brailio raštu, kurį galima perskaityti pirštais.

Kurčiasis

Kurčiasis nieko negirdi arba girdi tik šiek tiek.

Kurčneregys

Kurčneregys – tai žmogus, kuris nieko negirdi ir nemato arba girdi ir mato labai silpnai. Visiškai kurčių ir visiškai nematančių žmonių yra nedaug. Kiek daugiau labai prastai girdinčių ir matančių. Šie žmonės gali girdėti su klausos aparatu ir atskirti tik šviesą ir šešėlius.

Koks jausmas nematyti ir negirdėti? Užmerk akis ir užsidenk ausis. Kaip bendrautum su kitu žmogumi, jei nematytum ir negirdėtum?

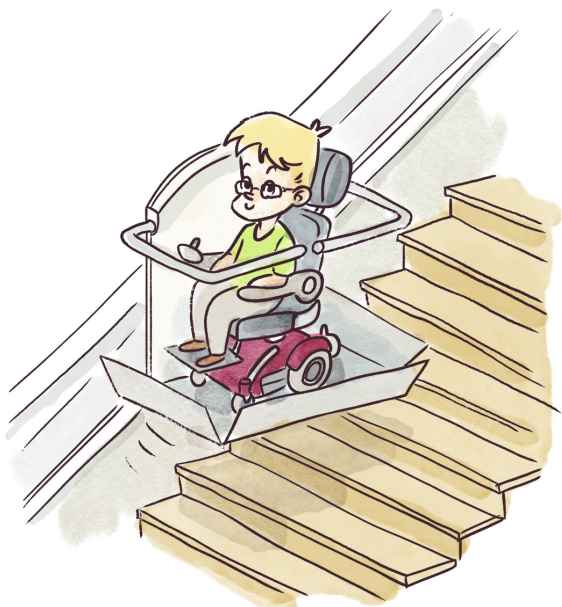
Kvėpavimo aparatas

Kvėpavimo aparatas yra prietaisas, žmogui į plaučius pumpuojantis deguonį. Jeigu plaučiai nedirba įprastu būdu, kvėpavimo aparatas palaiko žmogaus gyvybę. Kai kurie žmonės kvėpavimo aparatą naudoja metų metus, netgi dešimtmečius. Su juo jie gali gyventi įprastą gyvenimą.

Kai kuriems tokio aparato prireikia tik laikinai, pavyzdžiui, po nelaimingo atsitikimo.

Laiptai

Laiptai leidžia patekti iš vieno aukšto į kitą. Daugelis žmonių su negalia negali naudotis laiptais. Vežimėliu judantis žmogus vienas negali užkilti laiptais, tam reikia nuožulnos arba lifto. Laiptų būna visokių, tiesių arba suktų. Net ir vienas laiptelis gali sutrukdyti judėjimo negalią turinčiam žmogui patekti į pastato vidų.

Laiptų keltuvas

Laiptų keltuvas yra toks prietaisas, kuriuo vežimėliu judantis žmogus gali pakilti arba nusileisti laiptais.

Lengvai suprantama kalba

Lengvai suprantama kalba pateikiama informacija tiems, kurie nelabai gerai supranta vietinę kalbą. Lengvai suprantama kalba yra pritaikyta atvykėliams, vyresnio amžiaus žmonėms bei suaugusiesiems ir vaikams, turintiems proto negalią.

Ši knyga taip pat parašyta lengvai suprantama kalba.

Lydintis asmuo

Vaikas su negalia gali turėti pagalbininką, kuris prireikus padeda ar moraliai palaiko. Įprastai lydintys asmenys yra mama ir tėtis arba broliai ir seserys. Vyresnis draugas taip pat gali būti lydintis asmuo. Lydintis asmuo pasirūpina, kad žaidžiant nė vienas nebūtų atstumtas.

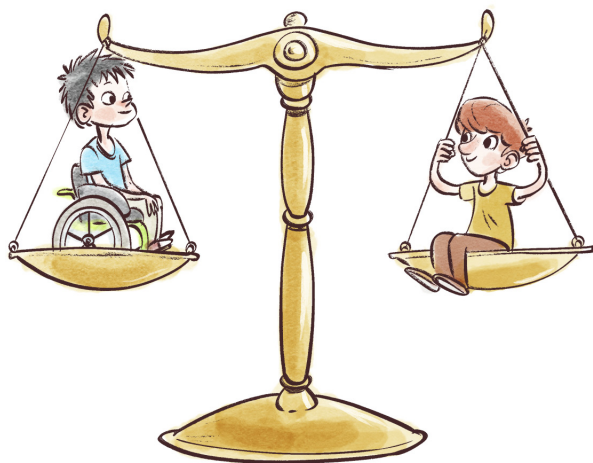
Liftas

Žmogui, judančiam neįgaliojo vežimėliu, liftas yra būtinas, norint patekti iš vieno pastato aukšto į kitą. Pakliūti į daugiaaukštį namą, kuriame nėra lifto, neįgaliojo vežimėliu judančiam ar sunkiai vaikstančiam žmogui labai sunku.

Liga

Ligų būna visokių. Kai kurios greitai praeina, tarkime, sloga ar gerklės skausmas. Kitos trunka ilgiau arba gali sukelti negalią visam gyvenimui.

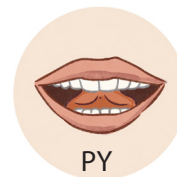
Lygybė

Lygybė reiškia, kad visi žmonės yra vertingi. Nė vienas nėra geresnis ar blogesnis už kitą. Vaikas su negalia yra toks pat vertingas kaip ir negalios neturintis vaikas. Lygybė reiškia dar ir tai, kad visus reikia priimti žaisti ir iš nieko negalima tyčiotis.

Lūpos ir burna

Išraiškingi lūpų ir burnos judesiai padeda kurtiesiems suprasti, ką kitas žmogus nori pasakyti. Kalbą iš lūpų galima suprasti tik tada, kai veido nedengia barzda, kai kalbantis žmogus nekramto gumos ir neužsidengia burnos rankomis.

Lūpų judesiai ypač reikšmingi triukšmingoje aplinkoje. Vieni žmonės iš prigimties moka aiškiai kalbėti, o kitiems tenka to mokytis.

Mikčiojimas

Mikčiojimas reiškia, kad žmogus užsikerta ir vis kartoja kokį nors skiemenį ar garsą, nors to pats nenori. Mikčiojimas dažniausiai išgydomas kalbos terapija arba tiesiog išaugamas.

Mobilus keltuvas

Mobilus keltuvas padeda žmogų su negalia įkelti į lovą arba pasodinti ant unitazo.

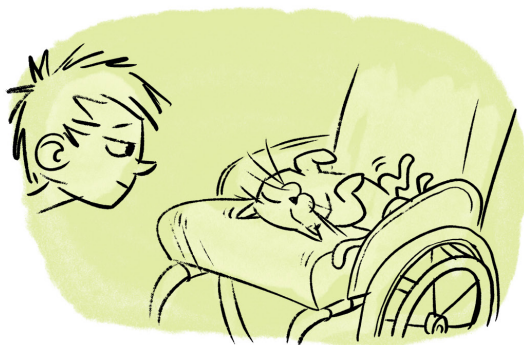
Neįgaliojo vežimėlis

Neįgaliojo vežimėliu sunkiai vaikštantis arba nevaikštantis žmogus gali judėti. Vežimėliai būna skirtingi: stumiami, valdomi rankomis arba elektriniai. Elektriniai motoroleriai taip pat tinka judėjimo negalią turintiems žmonėms.

Stūmimo rankena

Rankena vežimėliui stumti.

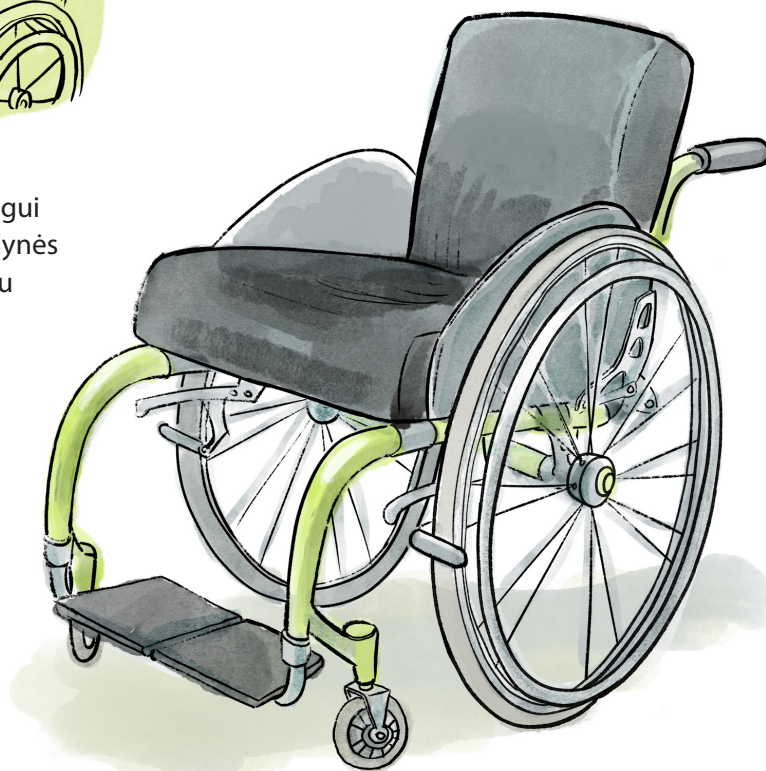
Sėdynės pasėstas

Visą dieną vežimėlyje sėdinčiam žmogui reikia patogaus sėdynės pasėsto. Sėdynės pasėstas gali būti pripučiamas arba su silikono užpildu.

Pakojis

Tai neįgaliojo vežimėlio dalis, ant kurios dedamos kojos. Be pakojo vežimėlyje sėdinčiam žmogui nebūtų į ką atremti kojų ir jos nepatogiai karotų.

Ratukai

Šnekamojoje kalboje neįgaliojo vežimėlį kartais vadiname ratukais. Žmonės su negalia patys sako, jog juda ratukais, turėdami galvoje, kad naudojami neįgaliojo vežimėliu.

Neįgaliųjų automobilių stovėjimo vieta

Neįgaliųjų automobilių stovėjimo vietos yra skirtos sunkiai judantiems žmonėms ir jų automobiliams. Šias stovėjimo vietas taip pat naudoja neįgaliesiems skirti taksi. Tai šiek tiek platesnė automobilio stovėjimo vieta, dažniausiai netoli pagrindinio įėjimo į pastatą. Dėl to kelias nuo automobilio iki pastato durų yra trumpesnis.

Jeigu tavo tėvai pasistato automobilį žmonėms su negalia skirtoje vietoje, gali juos sudrausti. Žinoma, tik tuo atveju, jeigu tu arba vienas iš tavo tėvų patys neturite negalios.

Neįgaliųjų vežimėlių lenktynės

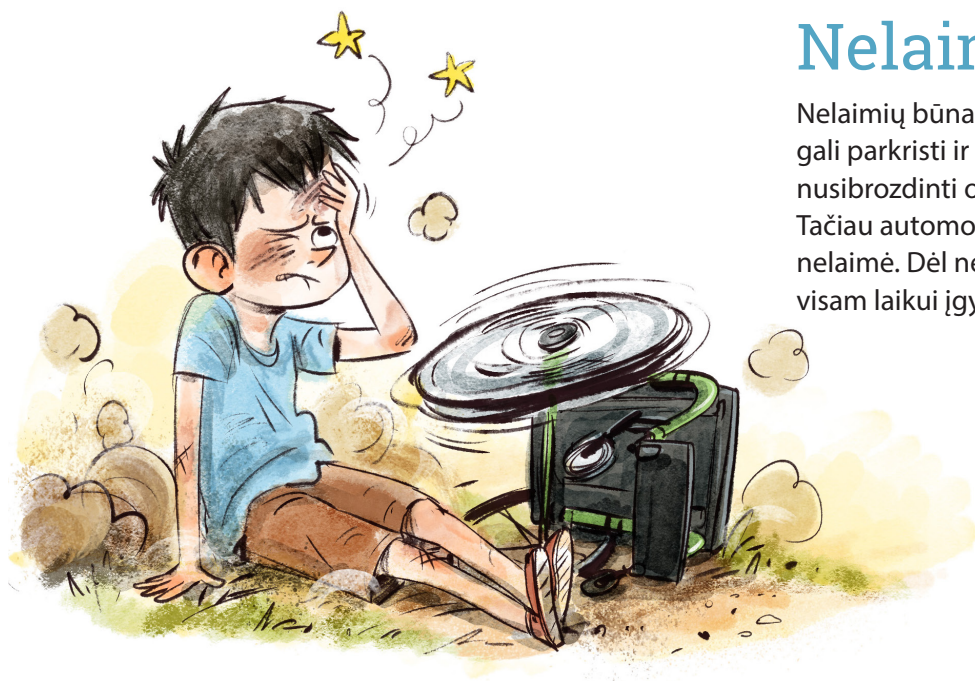
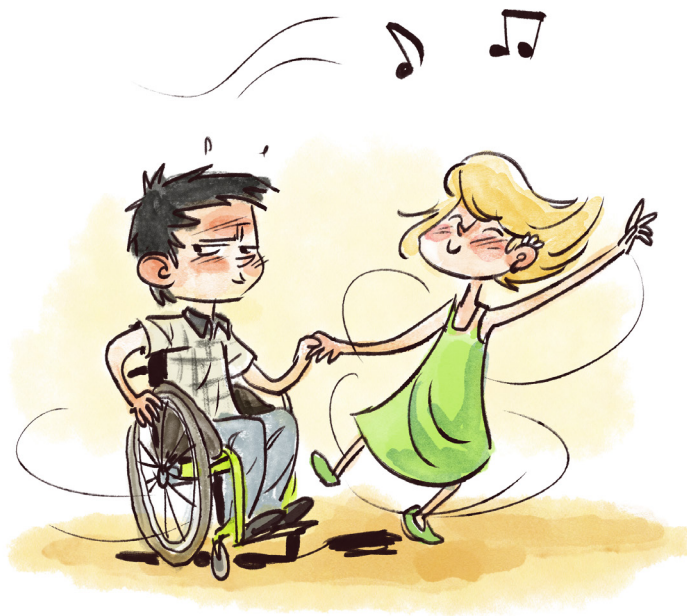
Neįgaliųjų vežimėlių lenktynėse paprastas vežimėlis stumiamas pirmyn valdant ratus rankomis. Toks lenktyniavimas stiprina rankas. Paralimpinėse žaidynėse, tai yra olimpinėse žaidynėse, kuriose varžosi žmonės su negalia, vežimėlių lenktynės yra atskira rungtis.

Neįgaliųjų vežimėlių šokiai

Neįgaliųjų vežimėlių šokiai yra šokami judant vežimėliais. Poriniuose šokiuose arba abu šokėjai, arba vienas iš jų juda neįgaliojo vežimėliu. Kai neįgaliojo vežimėliais juda abu šokėjai, sakoma, jog šokama dvejetu. Vaikščiojantis šokėjas vadinamas šokančiu, o toks šokių stilius – kombinuotas. Šokti judant neįgaliojo vežimėliu galima ir vienam arba grupiniuose šokiuose.

Vežimėlių šokiai turi savo taisykles ir figūras. Vyksta netgi Europos ir pasaulio čempionatai.

Nelaimė

Nelaimių būna visokių. Dažniausiai gali parkristi ir įsistatyti gumbą ar nusibrozinti odą, bet tai greitai užgyja. Tačiau automobilio avarija yra labai rimta nelaimė. Dėl nelaimingo atsitikimo gali visam laikui įgyti negalią.

Neregys

Tai žmogus, kuris nieko nemato arba skiria tik šviesą ir šešėlius.

Neregio lėkštė

Valgydami galite pasakyti regos negaliai turinčiam žmogui, koks produktas padėtas kurioje lėkštės vietoje pagal laikrodžio vaizdą. Bulvės yra ties pirmą valandą, padažas – ties penktą valandą, o salotos – ties devintą.

Neregių teatras

Neregių teatras – tai teatras, kuriame vaidina daugiausia regos negaliai turintys žmonės.

Neštuvai

Kai kas nors sunkiai susižeidžia, prireikia neštuvų. Neštuvuose sužeistąjį galima išnešti iš nelaimės vietos ir suteikti reikiamą pagalbą.

Neurologas

Neurologas – tai nervų sistemos ligų gydytojas specialistas, kuris rūpinasi ir cerebrinį paralyžių turinčiais žmonėmis.

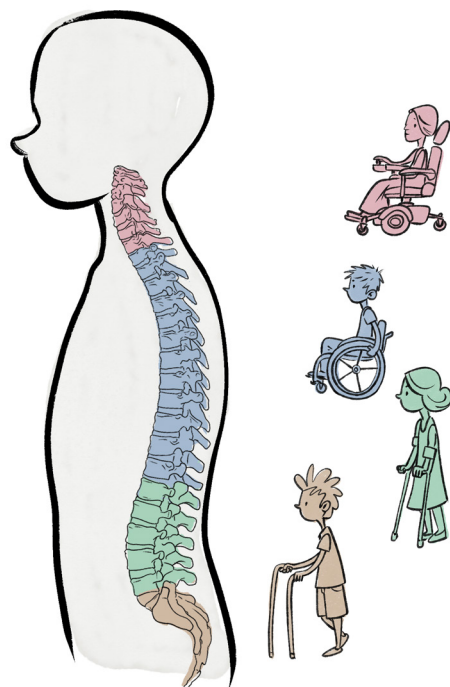

Nykštukas

Nykštukai yra tik pasakų būtybės, tikrame gyvenime jų nebūna.

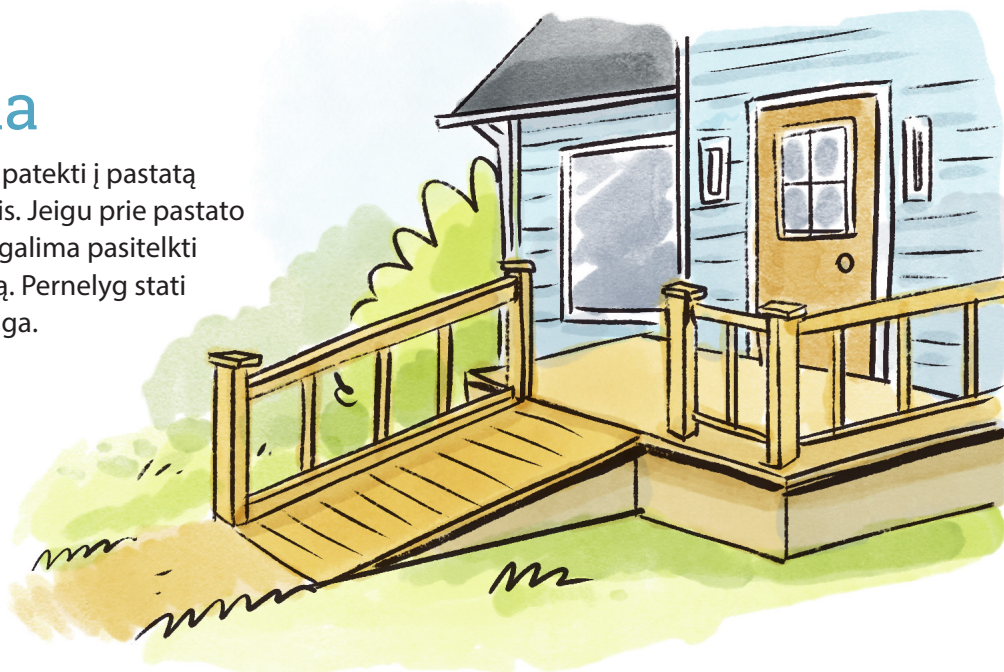
Nugaros smegenų pažeidimas

Nugaros smegenų pažeidimą galima patirti autoavarijos metu, nukritus nuo pastato pastolių arba neriant į vandenį, kai galva atsitrenkiama į kliūtį. Nelaimingo atsitikimo metu pažeidžiamos nugaros smegenys, esančios stubure. Kojos, o kartais ir rankos lieka nevaldomos. Paralyžius priklauso nuo nugaros smegenų pažeidimo vietos ir gylio.

Nuožulna

Per nuožulną galima patekti į pastatą nesinaudojant laiptais. Jeigu prie pastato neįrengta nuožulna, galima pasitelkti kilnojamąją nuožulną. Pernelyg stati nuožulna yra pavojinga.

Osteoporozė

Osteoporozė – tai būklė, kai žmogaus kaulai yra trapūs ir lengvai lūžta.

Pagalbinė priemonė

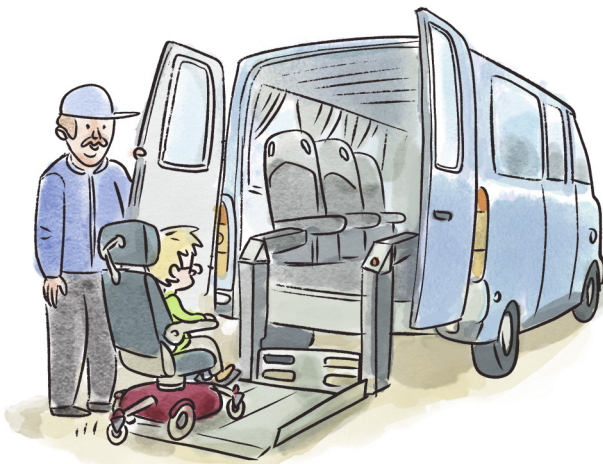
Skirtingas negalias turintys žmonės naudoja skirtingas pagalbines priemones. Neįgaliojo vežimėlis, Brailio rašto mašinėlė, alkūniniai ramentai arba klausos aparatas yra pagalbinių priemonės. Pagalbine priemone gali būti ir specialios formos maitinimo šaukštelis. Arba pagalbinių ranka, kuria galima pasiekti aukščiau esantį daiktą.

Paralimpinės žaidynės

Olimpinės žaidynės, kuriose varžosi žmonės su negalia. Paralimpinės žaidynės rengiamos tame pačiame mieste kaip ir olimpinės.

Pasirinkimo laisvė

Pasirinkimo laisvė reiškia tai, kad kiekvienas žmogus turi kelis skirtingus pasirinkimo variantus. Jis gali laisvai pasirinkti tinkamiausią iš jų. Pasirinkimo laisvė taip pat reiškia, kad gali daryti tai, ką pats mėgsti ir nereikia paklusti kito valiai.

Paslaugos žmonėms su negalia

Paslaugos žmonėms su negalia yra valstybės teikiamos paslaugos, kurios palengvina žmogaus su negalia gyvenimą. Lietuva turi atskirą paslaugas žmonėms su negalia aprašantį įstatymą.

Pirmoji pagalba

Kai žmogui nutinka nelaimė, jam reikia suteikti pirmąją pagalbą. Kaip suteikti pirmąją pagalbą, galima išmokyti įvairiuose kursuose. Pirmosios pagalbos pavyzdys yra širdies masažas ir dirbtinis kvėpavimas. Jeigu draugui kas nors lūžo, pravartu mokėti uždėti tvarstį. Pirmąją pagalbą suteikti mokantis žmogus gali išgelbėti gyvybę.

Toks žmogus vadinamas gelbėtoju. Ar tu moki suteikti pirmąją pagalbą?

Plaukimo mokykla

Negalią turinčiam vaikui dažnai būna lengviau plaukti nei vaikščioti, nes plaukiant nebūtina naudoti kojas.

Pojūčiai

Rega, klausa, uoslė, lytėjimas, skonis bei pusiausvyros jutimas yra pojūčiai.

Tik pagalvok, kiek visko matai aplink save?
O ką girdi? Ką užčiuopi? Kokį skonį jauti?
Ką užuodi?

Dėl to, kad jaučiame pusiausvyrą, gebame išsilaikyti statį ir mokame vaikščioti neparkrįsdami.

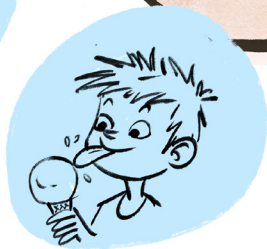
Regos pojūtis leidžia matyti

Klausos pojūtis
leidžia girdėti

Uoslės pojūtis
leidžia užuosti

Skonio pojūtis leidžia justį skonį

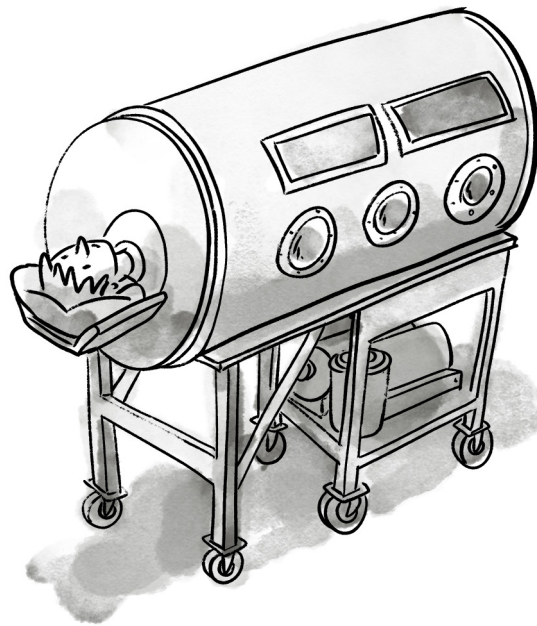

Lytėjimo pojūčiai
pajuntame prisilietimą

Poliomielitas

Poliomielitas yra virusinė liga. Ši liga buvo dažna Lietuvoje tais laikais, kai močiutės dar buvo mažos. Poliomielitas pažeidžia nervų sistemą, ir tada ima silpnėti fizinė jėga ir gebėjimas veikti. Poliomielitas dar vadinamas vaikų infekciniu paralyžiumi.

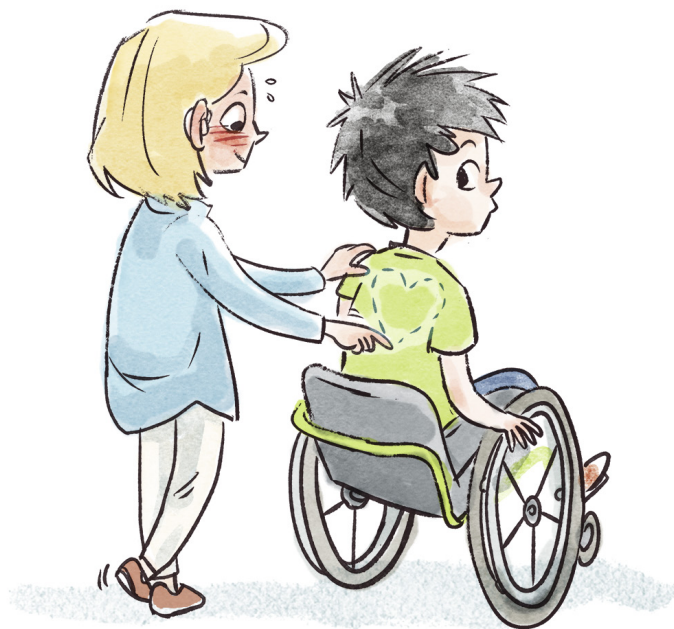
Šiais laikais retas vaikas suserga poliomielitu, nes nuo jo yra skiepijama.

Prieš 60 metų buvo naudojamas toks kvėpavimo aparatas.

Prieinamumas

Norint užtikrinti prieinamumą, reikia atsižvelgti į daugybę dalykų. Į prieinamą pastatą galės patekti ir sunkiai judantis žmogus. Prieinama informacija pateikiama lengvai suprantama kalba ir Brailio raštu. Lietuvių gestų kalbos vertėjai ir indukcinės kilpos irgi yra prieinamos aplinkos dalis.

Prisilietimo ženklas

Prisilietimo ženklu kurčneregiiui liečiant nugarą arba ranką perduodama informacija. Kurčneregystė reiškia, kad žmogus negirdi ir nemato arba mato ir girdi prastai. Dėl to kurčneregiiui ypač sudėtinga mokytis ir bendrauti.

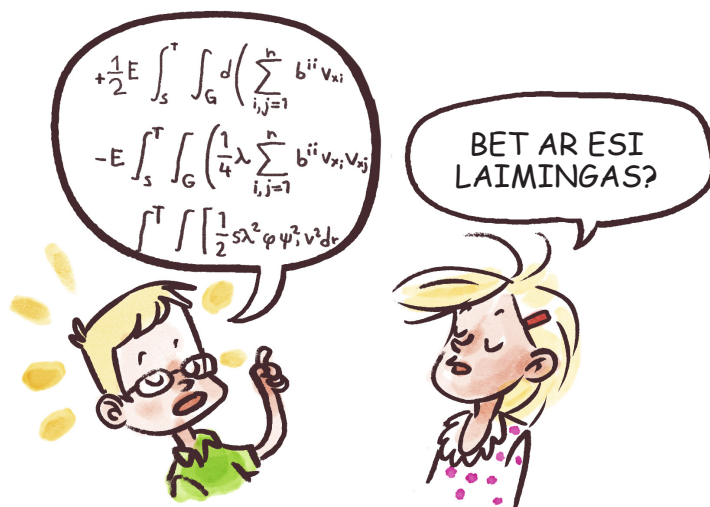
Pagalvok, kaip vien iš prisilietimo atpažinti, kas siunčia šį prisilietimo ženklą? Ką nori tau pasakyti? Susigalvokite savo ženklą, kuriais galėtumėte piešdami ant nugaros vienas su kitu dalintis paslaptimis.

Protiniai gebėjimai

Protiniai gebėjimai būna įvairūs.

Vienas žmogus gali atmintinai išmokti ilgas skaičių sekas ir gerai skaičiuoja, kitas gerai piešia, o trečias sugeba puikiai pasakoti istorijas. Ir visi jie savaip protingi.

Kai kurie žmonės turi aukštą emocinį intelektą, jie sugeba pajusti, kaip jaučiasi kitas.

Proto negalią turintys žmonės

Proto negalia yra negalia, susijusi su žmogaus gebėjimu mokytis. Net ir sunkią proto negalią turintys vaikai lanko mokyklą ir mokosi savaip. Proto negalią turintys žmonės neretai klaidingai laikomi dideliais vaikais. Tai žeidžia, nes iš tiesų jie auga ir bręsta kaip ir visi kiti žmonės.

Psichiatras

Psichiatras yra gydytojas, gydantis žmogų, turintį psichikos sveikatos problemų.

Psichologas

Psichologas nėra gydytojas, bet jis padeda žmogui, turinčiam psichologinių sunkumų. Pas psichologą besilankantis žmogus gali išsakyti psichologui savo problemas, ir nuo to jam palengvėja. Daug kas iš mūsų eina pas psichologą, norėdami išspręsti savo bėdas.

Ramentai: pažastiniai, alkūniniai; lazdos

yra pagalbinės
judėjimo priemonės.

Raumenų distrofija

Sergant raumenų distrofija žmogaus raumenys lieka silpni. Kai kurios raumenų ligos prasideda dar vaikystėje, kai kurios paauglystėje, dar kitos – vyresniame amžiuje. Raumenų ligų būna įvairių, bet jos vis dėlto retos. Raumenų distrofija nepagydoma, bet ir su ja galima gyventi pilnavertį gyvenimą.

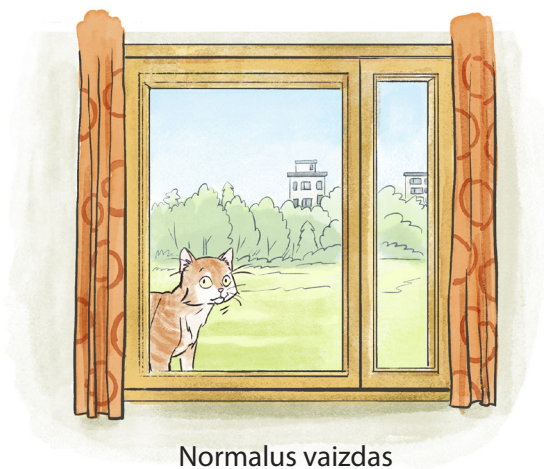

Reabilitacija

Siekiant išsaugoti esamą vaikų ir jaunuolių su negalia fizinę būklę arba ją pagerinti, taikoma reabilitacija ir kitos terapijos rūšys. Po reabilitacijos žmogus gali aiškiau kalbėti, geriau vaikščioti ar labiau įgunda judėti neįgaliojo vežimėliu.

Regos negalia

Regos negalių būna įvairių, nuo silpnų iki visiško aklumo. Tunelinis matymas būna tuomet, kai matai tarsi žiūrėtum pro vamzdį. Sudėk rankas vamzdeliu ir pamėgink. Vieni nemato iš arti, o kiti nemato į tolį. Arba žmogus nieko nemato, arba mato tik šešėlius ir šviesą. Gali išbandyti, ką reiškia nematyti. Nueik į tamsų kambarį ir pamėgink susirasti jame kokį nors reikiamą daiktą.

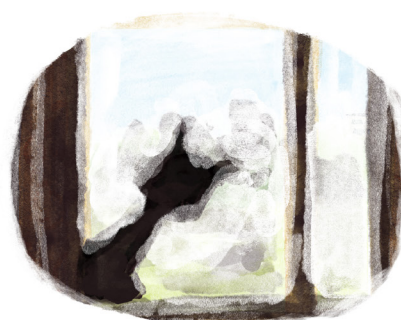
Normalus vaizdas

Tunelinis matymas

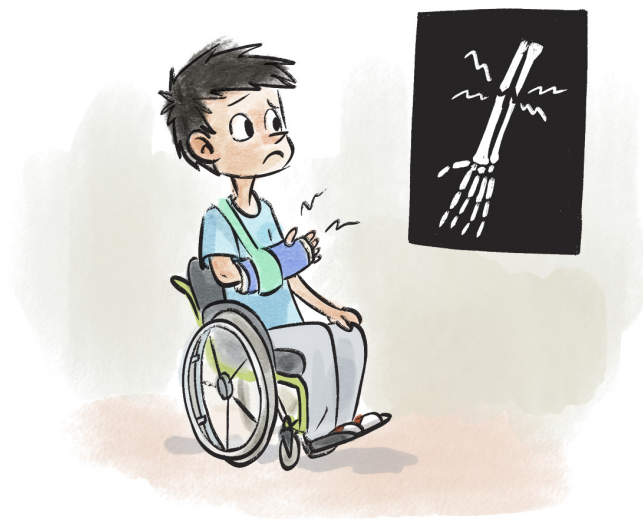
Nėra centrinio matymo

Matoma tik šviesa ir šešėliai

Rentgenas

Rentgeno aparatu galima pažvelgti į žmogaus vidų. Taip matosi žmogaus kaulai, raumenys ir vidaus organai.

Reumatas

Reumatas yra sąnarių liga, sukelianti skausmą ir judėjimo sunkumą. Šiais laikais reumatas taip gerai gydomas, kad tik retais atvejais žmonės dėl reumato turi didelę negalią.

Saugos diržas

Pagal įstatymus yra privaloma segėti saugos diržus važiuojant automobiliu, kad būtų apsisaugota nuo nelaimingų atsitikimų. Kartais ir neįgaliųjų vežimėliai turi saugos diržą, kad žmogus su negalia, susidūręs su netikėta kliūtimi, neišvirstų iš vežimėlio.

Savanoris

Savanoris be jokio atlygio padeda vienišam arba negalią turinčiam žmogui, tampa jo bičiuliu.

Pagalvok, ar norėtum tapti kieno nors bičiuliu – savanoriu. Ką pats iš to gautum?

Savarankiškas gyvenimas

Savarankiškas gyvenimas reiškia, jog negalią turintis asmuo gali gyventi savarankiškai bendruomenėje kaip ir kiti žmonės. Prireikus jis sulaukia pagalbos, tarkim, rengiantis ar valgant. Jis gali turėti pagalbinių priemonių ir, pavyzdžiui, asistentą mokykloje. Negalią turintis vaikas lanko mokyklą drauge su kitais vaikais ir priima sprendimus taip pat, kaip ir kiti.

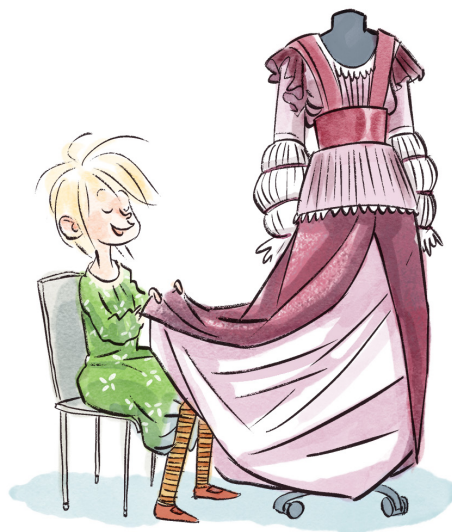
Savitarpio parama

Savitarpio parama, dar kartais vadinama savipagalba, reiškia tai, kad tokią pat situaciją išgyvenantys padeda vienas kitam. Iš panašaus likimo draugo galima sulaukti gerų patarimų, kaip gyventi toliau.

Sensorinė ekskursija

Sensorinės ekskursijos metu regos negalią turintys žmonės lytėdami, uosdami ir klausydamiesi pasakojimo gali susipažinti su teatro dekoracijomis, drabužiais ar daiktais.

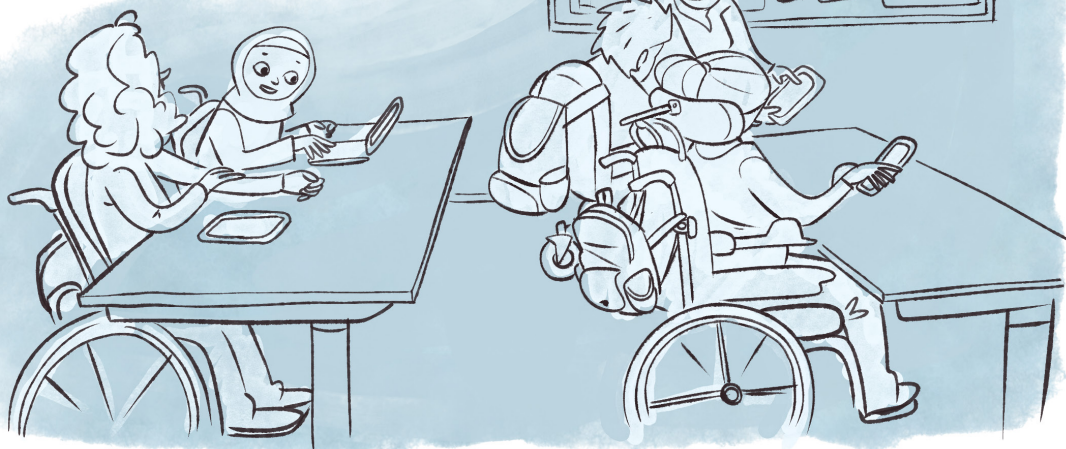

Skiepai

Skiepai saugo tave nuo įvairių ligų. Šiais laikais vaikai skiepijami nuo difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, meningito ir kitų infekcinių ligų.

Specialioji mokykla

Specialioji mokykla yra vieta, kur mokosi vaikai, turintys įvairių negalių. Seniau specialiųjų mokyklų buvo daug, bet dabar dauguma vaikų su negalia lanko tą pačią mokyklą kaip ir kiti. Kai skirtingų poreikių turintys vaikai lanko tą pačią mokyklą, tai vadinama įtraukiuoju ugdymu.

Sužalojimas

Nelaimingo atsitikimo metu galima smarkiai susižeisti. Dažniausiai po sužalojimų pasveikstama, bet po kai kurių nelaimingų atsitikimų gali įgyti negalią visam likusiam gyvenimui.

Svajonė

Kai žmogus mintyse labai nori ko nors, kas kol kas dar nėra įmanoma, tai vadinama svajone. Stebėtinai daug svajonių išsipildo, kai augi ir dirbi, kad svajones pasiektum.

Šaligatvio bortelis

Tarp šaligatvio ir važiuojamosios kelio dalies esanti briauna. Status bortelis sukelia nepatogumų žmogui, judančiam neįgaliojo vežimėliu arba stumiančiam ratukinę vaikštynę.

Šuns vedlio pakinktai ir šuns asistento liemenė

Neregio šuo vedlys darbo metu dėvi pakinktus. Žmogaus su judėjimo negalia šuo asistentas dėvi liemenę arba kuprinę, ant kurių būna užrašyta, kad jis šiuo metu dirba. Kai šunys dirba, jiems negalima trukdyti. Nevalia jų glostyti ar duoti skanėstų. Kai pakinktai nuimami, su šunimi galima žaisti. Liemenė arba pakinktai suteikia šuniui teisę kartu su šeimininku įeiti į muziejus, parduotuves ir į kitas vietas, kuriose lankytis paprastiems šunims yra draudžiama.

Šuo asistentas

Šuo asistentas padeda žmogui su judėjimo negalia pakelti daiktus, atidaryti duris arba paimti atneštą paštą.

Girdintis šuo praneša kurčiamajam, kada suskamba telefonas arba durų skambutis. Mažas pudelis pradžiugina širdį.

Šuo vedlys

Šuo vedlys yra žmogaus su regos negalia nuosavas dresuotas šuo. Kad gebėtų atlikti savo darbą, šuo išeina mokymo kursus, kurių metu išmoksta vesti neregį. Šuo lydi žmogų su regos negalia ir lauke, ir viduje. Nors šuo vedlys yra protingas, jis nemato, kaip raudonas šviesoforo signalas pasikeičia į žalią arba atvirkščiai. Jeigu pastebėsi sutrikusios regos žmogų su šunimi arba neregio lazdele prie šviesoforo, pasakyk jam, kai pasikeičia šviesoforo signalas.

Terapija

Kalbos terapijos metu mokomasi kalbėti. Fizinės terapijos metu mokomasi vaikščioti arba valdyti neįgaliojo vežimėlį. Psichoterapija yra pagalba turintiems psichologinių problemų. Dar gali būti taikoma literatūros terapija, meno terapija, šokio terapija, jojimo terapija. Yra labai daug skirtingų terapijų rūšių.

Tetraplegija

Tetraplegija reiškia, jog yra paralyžiuotos žmogaus kojos ir rankos. Jos nevaldomos arba valdomos menkai. Tetraplegikams padeda rehabilitacija, tačiau ši būklė – nepagydoma. Tetraplegikai gali judėti elektriniu neįgaliojo vežimėliu, valdomu, pavyzdžiui, burna. Jie taip pat gali mokytis, dirbti ir sukurti šeimą.

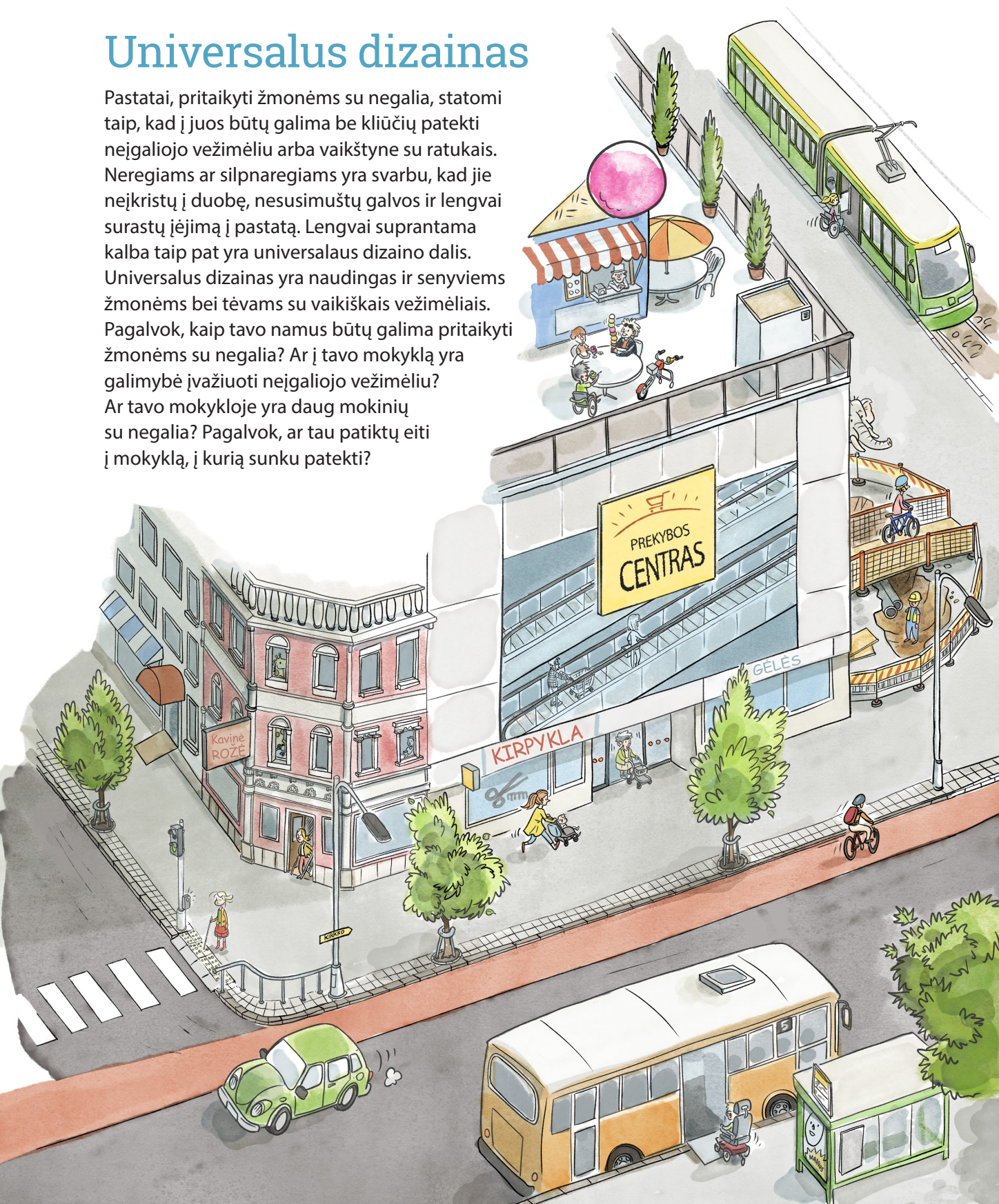
Turėklai

Turėklai, arba ranktūriai, įrengiami šalia laiptų. Į juos remiantis lengviau judėti. Vaikams galima padaryti žemesnius turėklus.

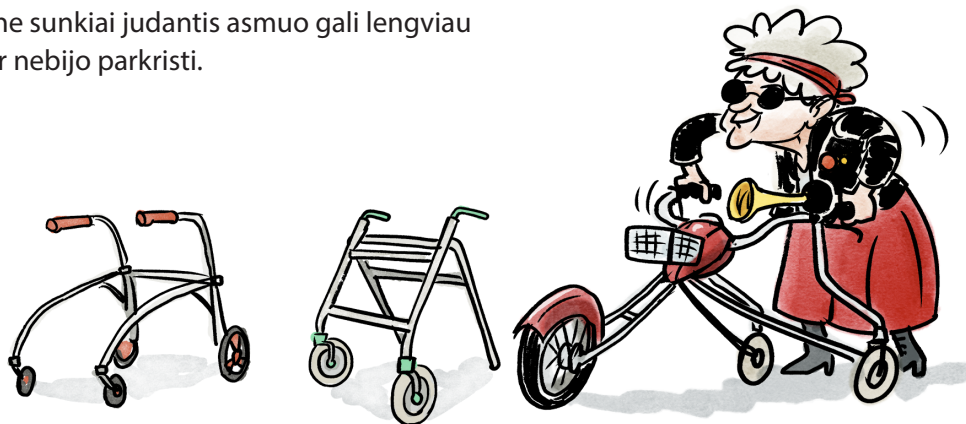
Universalis dizainas

Pastatai, pritaikyti žmonėms su negalia, statomi taip, kad į juos būtų galima be kliūčių patekti neįgaliojo vežimėliu arba vaikštyne su ratukais. Neregiamas ar silpnaregiams yra svarbu, kad jie neįkristų į duobę, nesusimuštų galvos ir lengvai surastų įėjimą į pastatą. Lengvai suprantama kalba taip pat yra universalaus dizaino dalis. Universalus dizainas yra naudingas ir senyviems žmonėms bei tėvams su vaikiškais vežimėliais. Pagalvok, kaip tavo namus būtų galima pritaikyti žmonėms su negalia? Ar į tavo mokyklą yra galimybė įvažiuoti neįgaliojo vežimėliu? Ar tavo mokykloje yra daug mokinių su negalia? Pagalvok, ar tau patiktų eiti į mokyklą, į kurią sunku patekti?

Vaikštynė

Su vaikštyne sunkiai judantis asmuo gali lengviau vaikščioti ir nebijo parkristi.

Vakarienė tamsoje

Vakarienės tamsoje idėja yra supažindinti matančius žmones su neregijų pasauliu. Vakarienės tamsoje metu žmonėms maistas ir gėrimai tiekiami visiškoje tamsoje. Pavakarieniauti tamsoje galima Vokietijoje ir Šveicarijoje, kartais ir Lietuvoje.

Padavėjais tokiose kavinėse paprastai dirba neregiai.

Vertėjas

Vertėjai žodžiu yra išmokę suprasti prastai kalbančio žmogaus šneką ir persako ją aiškiai kitiems žmonėms. Gestų kalbos vertėjai verčia gestus į kalbą, o girdimą šneką – į gestus.

Žemaūgis

Žemaūgiu vadinamas žmogus, kuris net ir suaugęs yra išskirtinai mažo ūgio. Daugeliui žemaūgių sunku judėti dėl didelės naštos, tenkančios sąnariams. Žemaūgis žmogus nėra nei nykštukas, nei liliputas. Nykštukai ar liliputai – tik pasakų būtybės.

Pasaulis pritaikytas aukštiesiems žmonėms, ir dėl to žemaūgiams gyventi sudėtinga. Žemaūgių suaugusiųjų vaikai nebūtinai yra tokie pat žemi.

Žinovas iš patirties

Žinovas iš patirties pasakoja apie savo gyvenimą kitiems žmonėms. Taip kiti žmonės turi galimybę geriau suprasti ne tik to žinovo iš patirties, bet ir tam tikros žmonių grupės gyvenimą.

Žinovas iš patirties gali būti pats negalią turintis žmogus ar negalią turinčio vaiko mama, tėtis, brolis ar sesuo. Pagalvok, kokios patirties žinovas galėtum būti tu?

Žmogaus teisės

Kiekvienas pasaulio žmogus turi žmogaus teises. Vaikai turi visas žmogaus teises ir specialias vaikų teises, tokias kaip teisė gauti gerą maistą, lankyti mokyklą ir žaisti. Žmonės su negalia taip pat turi visas žmogaus teises.

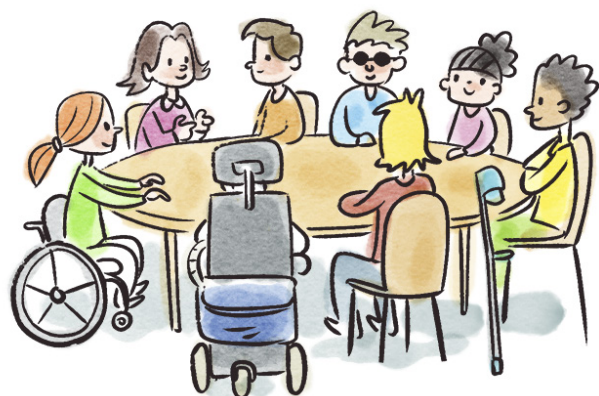
Žmogus su negalia

Žmogus su negalia negirdi, nemato arba negali judėti taip kaip kiti. Jam reikia įvairių pagalbinių priemonių. Proto negalią turintys žmonės mokosi lėčiau.

Žmogus su sunkia negalia

Vaikas ar suaugęs su negalia, kuriam reikia labai daug pagalbos arba pagalbinių priemonių.

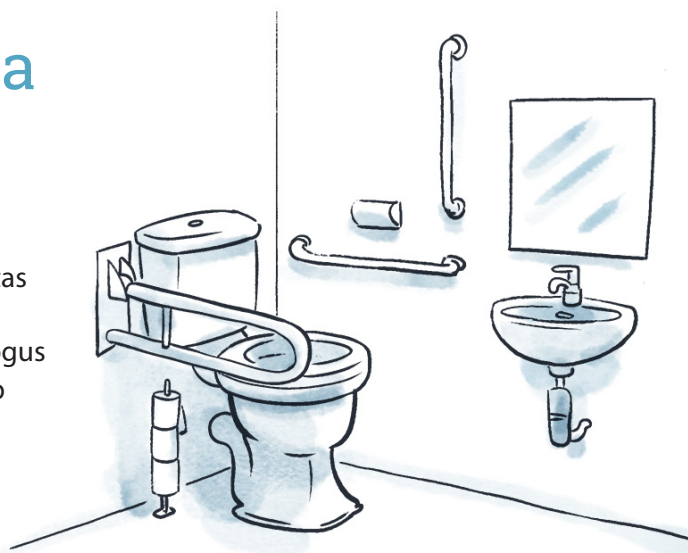

Žmonių su negalia organizacija

Žmonių su negalia organizacija atstovauja žmonėms, turintiems negalią. Tokią organizaciją dažniausiai suburia patys žmonės su negalia arba jų artimieji.

Žmonėms su negalia pritaikytas tualetas

Į žmonėms su negalia pritaikytą tualetą lengva patekti neįgaliojo vežimėliu arba vaikštyne su ratukais. Žmonėms su negalia pritaikytas tualetas yra didesnis nei kiti. Praustuvas yra tokiam aukštyje, kad neįgaliojo vežimėliu judantis žmogus galėtų patogiai nusiplauti rankas. Veidrodis taip pat įrengtas žemiau. Šalia unitazo yra turėklai, į kuriuos galima atsiremti.

Pasenę žodžiai

Kvailys

Vadinti kažką kvailiu reiškia prasivardžiuoti. Niekas nėra kvailys, žmonės gali elgtis keistai dėl įvairiausių priežasčių, bet jų elgesį visada galima kažkaip paaiškinti. Ieškok paaiškinimo, neklijuok etiketės!

Invalidas

Invalidas yra pasenęs žodis, reiškiantis žmogų su negalia.

Psichas

Psichas yra įžeidžiantis žodis, apibūdinantis žmogų, turintį sunkių psichikos problemų. Šio žodžio nereikia vartoti, nes tai – piktas žodis. Geriau kalbėti apie žmogų, gydomą dėl psichinės sveikatos problemų.

Luošys

Pasenės ir įžeidžiantis žodis, reiškiantis sunkiai vaikstantį žmogų.

Liliputas

Knygos „Guliverio kelionės“ personažas. Kartais taip pavadinami žemaūgiai žmonės, tačiau juos šis žodis skaudina.

Kurčnebylys; nebylys

Kurčnebylys – pasenės ir klaidinantis žodis. Nebylys reiškia, kad žmogus negali kalbėti. Tačiau kurtieji nėra nebyliai – jie bendrauja lietuvių gestų kalba.

Nevisprotis

Nevisprotis yra žeminantis žmogaus, turinčio proto negalią, pavadinimas.

Dėkojame

VANE Vammaisten henkilöiden
oikeuksien neuvottelukunta

Neįgaliųjų teisių patarėjų taryba

www.vane.to

vanen.posti@stm.fi

**Näkövammaisten
Keskusliitto ry**

Suomijos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

www.nkl.fi

nkl@nkl.fi

Lihastautiliitto ry

Suomijos sergančiųjų nervų –
raumenų ligomis asociacija

www.lihastautiliitto.fi

lihastautiliitto@lihastautiliitto.fi

Suomen Kuurosokeat ry
Föreningen Finlands Dövsblinda rf

Suomijos kurčneregiai

www.kuurosokeat.fi

tiedotus@kuurosokeat.fi

Už pagalbą rengiant lietuvišką leidimą dėkojame:

Lietuvos kurčiųjų draugijai

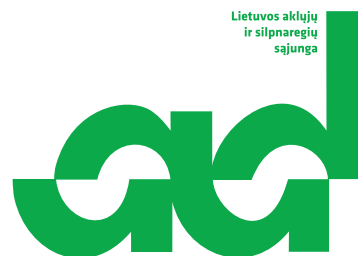

LIETUVOS KURČIŲJŲ DRAUGIJA

www.lkd.lt

centras@lkd.lt

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungai

www.lass.lt

centras@lass.lt

Lietuvos paraplegikų asociacijai

**Lietuvos
Paraplegikų
Asociacija**

<https://lpa.lt>

info@lpa.lt

Kodėl šuns vedlio negalima glostyti?

Kokį greitį galima pasiekti judant elektriniu neįgaliojo vežimėliu?

Kas yra vakarienė tamsoje?

Kaip laikrodis gali padėti papietauti?

Iliustruotas žodynas apie negalias vaikams yra skirtas visiems, kas nori daugiau sužinoti apie žmonių su negalia gyvenimą.

Keliauti kartu jus kviečia draugai Vėjas, Karolis, Sara, Jokūbas ir Leila. Kai kurie vaikai turi negalią, kiti neturi. Bet jiems visiems visko pasitaiko!

into

www.intokustannus.fi

ISBN 978-952-264-831-0

www.labiblioteka.lt

ISBN 978-609-00-7038-3